

Hugleiðingar um kvotur, útróður o.a.

Í tilknýti til tað álvarsmál, sum í næstu framtíð fer at fara fram á tingi, vil eg inniliga biðja lögtings- og landsstýrismenn hugsa seg væl um, áðrenn teir góðtaka uppskot landsstýrismannsins í fiskivinnuáttum og fiskivinnustjórans. Hetta er eitt mál, sum rakar hvønn einasta borgara her á landi so ella so, og er av ógvuliga stórum principillum týðningi.

Hetta, við at áseta umsetiligar kvotur, kann koma okkum so stöðiliga aftur um brekku, at tað kann bliva ein eins stórir brøtlari, sum tann ið farin er fram í sambandi við bankarnar. Verða umsetiligar kvotur ásettar, vil tað siga, at tú kanst handla við teimum. Keypa, selja og ikki minst seta í veð. Hvør kann keypa? Jú, tað kunnu teir, sum hava pengar og har kann man so rokna við at fyrr ella seinni, so fáa bankarnir hendur á kvoturnar, við tað at menn nýðast at seta tær í veð fyri at fáa lán til skip síni. Fer so skipið á húsagang, ja, so situr bankin eftir við kvotuni, og ikki skulu út rokna við at hon verður bflig at keypa úr aftur bankanum. Bankin kemur jú eisini at gera av hvørjum hann letur kvotuna, gloymið heldur ikki tað. Og tað geldur eisini um tað skuldi verið »LAND-ÍÐ«, sum hevði áhuga.

Vil heilt illa til, og vit hugsa okkum at bankin so fer av knóranum, og tað er ikki ókent í hesum døgum, so eru tað kreditarnir, sum standa sum eigarar av kvotuni, og tað kann so vera ein banki í Týsklandi, Danmark ella har vit nú kunnu hugsa okkum til. So nú eiga útlendingar føroyska kvotu undir Føroyum. Hæðani verður hon ikki bfligari at keypa heimaftur. Ella kanska vit ennát nýðast at lata teir sleppa at fiska hana, tí vit ikki hava ráð at keypa hana heimaftur. Hetta er ikki teoretiskt ómøguligt.

Vit hyggja at hvussu aðrir hava gjørt á hesum øki, og hava funnið út av, at t.d. íslendingar hava umsetiligar kvotur. Teir seta ikki so nógv uppá spæl sum vit gera. Hjá teimum kunnu kanska kvoturnar enda í bankunum, tað veit eg ikki, men tær enda ikki uttanlands, tí teir kunnu sjálvir lofta bankum sínum frá at fara á húsagang, men tað kunnu vit ikki við tað at vit ikki stýra okkara eigna pengapoliitiki.

Tað sær heldur ikki út til at íslendingar eru so ógvuliga glaðir fyri hesa skipan. Øllum hesum sleppa vit frá at hugsa um og vera bangnir fyri, um vit lata vera við at seta kvotur á

heila tíkið, og serliga umsetiligar kvotur, tí ikki er tað neyðugt og ikki kemur tað at hjálpa upp á fiskameingið. Teir, sum áhuga hava fyri tilfiskum, lögdu sær helst eisini tað í geyma, sum tann royndi skiparin Henrik Old meinti um hetta tað kvøðið sum kjak var í sjónvarpinum.

Tað eru heilt vist bert tvær orsøkir, sum kunnu vera til grund fyri at hýsu- og toskastovnamir eru so illa fyri í dag sum teir eru. Tann fyrsta kann vera at umstøðurnar við Føroyar í løtuni eru soleiðis, at livilíkindini hjá toski og hýsu ikki er í lagi beint nú. Um vit líta aftur um bak, so siggja vit, at nøkurlunda um somu tíð sum fiskurin við Føroyar tók at minka álvarsliga, tók hann seg upp í stórum mongdum í Barentshavinum og við norskum strendurnar, heilt suður um 62 stig, sum er sama breidd sum vit liggja á. So tað er ikki langt av okkara landgrunni yvir á tann norska. Við tað at livilíkindini har helst hava verið betri og tað er at sum týðir uppá tað, so er fiskurin fluttur hagar sum meira er fyri munin, tí tað er jú tað sum alt snýr seg um á hesum økinum.

Er tað so, so kunnu vit einki gera við at byggja nakran stovn uppáftur, hvørki við kvotum ella á annan hátt. Vit kunnu tað bert biða til hann kemur aftur, og tað kemur hann fyrr ella seinni, um so er.

Hin móguleikin er, at vit sjálvir hava verið atvoldin til, at stovnamir eru upp-fiskandi. Ikki bert av trolarum, sum hava roynt eftir vaksnum fiski til matna, tí eg hugsi ikki at tað hevði latið seg gjørt at fiska meingið upp so fullkomiliga sum talan er um. Hóast alt so hava stór øki á landgrunnum verið friðað fyri trolveði hesi seinastu mongu árin. Fiskur er ikki býttur, feldi hann seg hótan av trolinum, so skuldi hann nokk flutt seg á tey stongdu økini, og so hevði ov mikið verið at fingið har, hjá teimum sum royna við snellu og línu. Men so hevur ikki verið, tað vita vit. Tann reiðskapurin, lína og snella, hava so ikki fiskað meingið upp, tað vita allir menn, sum røkja sjógvín, um teir so vilja viðganga tað ella ikki. Har syngir Várhara sjálvr fyri kvotaskipanini við ringum veðurlíkindum, streymi og óeffektiviteti.

Nei, tað er ein heilt annar fiskiháttur, sum sær út til at vera heilt gloymdur í viðgerðini av stovnsrøktini, ið er ein óglig hótan móti toska- og hýsustovnunum, og helst tað sum er atvoldin

til at støðan er sum hon er. Tað er trolingin eftir ídnaðarfiski. Vit vita at teir hava ógvuliga finmeskað net í posanum og bellinum, og tað mugu teir hava fyri at kunna fiska hvítungsbróður og nebbasild, sum er ógvuliga smár fiskur. Hetta ger at teir, uttan egentliga at vilja tað, og kunnu ikki umgangast tað, koma at fiska eina ávísa mongd av toska- og hýsuyngli sum hjáveidu. Fyri at vísa hvussu vanda-mikil hesin fiskiháttur kann vera og óvæð er fyri áður-nevndu stovnar, skal eg seta nøkur tøl upp her, sum eg vóni vilja lýsa tað. Vit hugsa okkum at ein ídnaðartrolari hevur verið ein túsundir Føroyum og hevur fingið 250 tons av ídnaðarfiski. Hann hevur hendan túrin ca. 10% hjáveidu av yngli, t.v.s. ca. 25 tons. Eg hugsi ikki tað er óvanligt og enn verri, heldur ikki ólógligt. Teir hava so í hvussu so er loyvi at hava eitt ávíst prosentall sum hjáveidu. Siga vit nú at eitt yngul vigar 50 gram og hugsa okkum at tað ístaðin fyri at blíva dripið á henda hátt, fekk loyvi at liva og vaksa til tað vigði 3 kg (vektin á einum millum-fiski, kundi eg hugsað mær), t.v.s. 60 ferðir sína vekt sum yngul, so hevði hesin ídnaðartrolari hendan túrin 1500 tons av toski/hýsu í lastini.

(25 tons x 60). Hesin bátur klárar at gera, hugsi eg, einar 15 til 18 túrar um árið. Siga vit 15, so klárar hesin bátur einsamallur at fiska yngul, sum svarar til 22.500 tons av toski/hýsu árliga. So vítt eg minnst, so var T.A.C. (tann mongd av fiski sum roknað verður við kann fiskast árliga, uttan at skaða stovnin) fyri tosk og hýsu 40.000 tons til 45.000 tons árliga fyri hvønn stovnin sær, tá teir vóru upp á sitt besta, t.v.s. eini 80.000 til 90.000 tons tilsamans. So teoretiskt klára 4 av hesum trolarum at fiska alt tað loyvda T.A.C.-ið. Teir eru so vítt eg veit einir 7-8 tali. Hetta galt tað stovnamir vóru uppá sitt besta. Taka vit nú tá roknað verður við einum T.A.C. samlað uppá eini 12.000 tons, so klárar bert hesin eini báturin at fiska yngul, sum svarar til 2 ferðir tað loyvda T.A.C.-ið. Eru hetta ikki ræðandi tøl, so veit eg ikki.

Hetta vísir aftur, at kvotur, og í heila tíkið mynstrið, sum roynt verður at byggja fiskastovnin uppáftur eftir, eru fullkomiliga skeivar. Hvussu kann fiskameingið verða uppáfturbyggt uttan at taka veiðihættir sum hesar við inn í myndina? Nei, friðið landgrunnin fullkomiliga fyri troling, út á hellingarnar. Steðgið ídn-

aðarveðið við Føroyar. Gevðið hesum bátum loyvi at royna aðrar veiðihættir. Setið eitt T.A.C. fyri tað, sum tit meina trolarnir uttan fyri landgrunnin kunnu fiska eftir teimum fiskasløgum, sum har eru at fáa, og annars latið teir fiska frítt. Tað sama við línu- og snellubátunum, sum tá fyri tað mesta koma at royna á landgrunnum, latið teir fiska frítt. Teir hava aldri og koma aldri at verða nøkur hótan fyri fiskameingið. Har til er tann veiðihátturin alt ov óeffektívur, og verður so nógv darvaður av náttúrukreftunum. Og gloymið fyri alt í verðini ala um at smábátar skulu vera grundin til at stovnamir eru í so ringum standi, sum teir eru. Tann tankin er láturligur. Er tað tankin, so koma vit at biða í túsund ár, uttan at nakað hendir. Tað kemur ikki at hjálpa.

Men vilja tit endiliga kontrollera smábátaveiðuna, her hugsi eg serstakliga um teir bátar, sum ikki beinleiðis dríva vinnuligan útróður, so gerst hetta ógvuliga lættliga við at ein, sum vil hava loyvi at rógva eitt sindur út og fiska sær fyri útreiðslur, útveggar sær eitt 5-10-15 túrakort, (eg veit ikki hvat man heldur vera hóskiligt), á fiskivinnustovni, fyri ein hóskandi prís, sum dekkar útreiðslurnar, ið evnt. koma at standast av hesum. Kortini kunnu virka á tann hátt, at tey

verða gjørd eins og tey gomlu sprittkortini í sínari tíð, soleiðis at ein kupong verður skrødd av hvørja ferð tú kemur at avreiða. Og sjálvandi verður tað ikki loyvt at avreiða uttan kort, og framløgu av identitetsvátan.

Tí at gera tað, sum nú ætlanir eru um, ikki at loyva bátum undir 6 tons at royna annað enn til húsbúks, teir, sum ikki hava fiskiloyvi og kvotu, tað er ein háðan móti tí meiniga føroyinginum. Ein bátur gevur onki til húsarhaldið fyrr enn útreiðslur eru goldnar, tað vita vit øll, og bátar eru so dýrir at hava, at ongin dekkar sínar útreiðslur til bátin, bert við at fiska til døgurðamat. T.v.s. at allir bátar, sum ikki hava kvotu, koma at vera ein kleppur um beini á monnum í staðin fyri til gleði og gagn.

Tað eru eisini nógvir menn, sum hava dýrar bátar liggjandi, sum teir í síni tíð keyptu til at dríva útróður við. Teir eru seinni nýddir at fara aðrar vegir til at vinna sær til lívsins upphald, við tað at tað bleiv so lítið at fáa, at ikki kann livast bert av hesum vinnuvegi, sum nú. Kemur kvotaskipanin í gildi sum ætlanir er, so koma hesir menn ongar móguleikar at hava at viðlíkahalda sínar bátar, heldur ikki at gjalda teymagjald og trygging. Ikki kunnu teir selja teir, tí ongin er at keypa slíkar bátar.

Hesir bátar hava stórt landsbúskaparligt virði, um vit hugsa okkum at fiskur aftur verður á grunninum, og onki er at ivast í at flestir av hesum monnum hava ætlanir um at koma heim aftur og gera nýtslu av bátum teirra, tá útlitini verða betri. So tað vildi verið bæði synd og skomm, um alt hetta virðið fór fyri onki av tilfiskum ætlanum, sum talan er um.

Føroyingurin hevur rætt til at hava bát og at avreiða. Tosað hevur verið um søgulig rættindi í sambandi við kvotabýtið. Hevur nakar søgulig rættindi til fiskarí, so er tað smábáturin. Tí rætturin at hava sæti á báti hevur verið í gildi síðan landnámsstíðina.

Ragnar T. Hentze

**HAVNAR
TAXI**
Tel. 88100